

Національна академія наук України

Інститут археології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Інституту археології
на засіданні від «22» липня протокол № 6

Голова вченої ради

В.П. Чабай

**ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ АСПІРАНТУРИ
ТА ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ**

Київ - 2022

1. Загальна частина

Це ПОЛОЖЕННЯ визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в Інституті археології з метою здобуття ступеня доктора філософії (далі – здобувачі).

ПОЛОЖЕННЯ розроблене на основі чинного [Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти \(наукових установах\)](#) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261

2. Порядок та умови вступу до аспірантури

Основною формою підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти є аспірантура.

До аспірантури на конкурсній основі приймаються особи, які здобули вищу освіту ступеня магістра (спеціаліста). До вступних випробувань допускаються особи, які вчасно подали всі необхідні для вступу документи згідно з Правилами прийому до аспірантури Інституту археології. Правила прийому розміщені на офіційному web ресурсі установи у розділі аспірантура. Приймальна комісія може відмовити особі в допуску до проходження вступних випробувань до аспірантури виключно у зв'язку з неподанням в установлений строк документів, визначених Правилами прийому.

Перелік документів, необхідних для вступу до аспірантури повинен включати:

- заяву вступника;
- копію паспорта;
- копію реєстраційного номера (РНОКПП);
- копію документа державного зразка про раніше здобутий освітній ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста), на основі якого здійснюється вступ, і додаток до нього;
- копію військово-облікового документа в паперовій або в електронній (у тому числі роздрукований) формах, або військово-обліковий документ, що визначає належність його власника до військового обов'язку, виданий до набрання чинності Законом України від 11 квітня 2024 року № 3633-ІХ «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» (у військовозобов'язаних та резервістів — військовий квиток або тимчасове посвідчення військовозобов'язаного, у призовників — посвідчення про приписку до призовної ділянки), крім випадків, передбачених законодавством.

- у разі потреби - документ про визнання особи органами медико-соціальної експертизи особою з інвалідністю.
- у разі зміни чинного законодавства — додаткові результати державних вступних випробувань.

Вступні випробування до аспірантури Інституту археології складаються з:

- вступного іспиту із спеціальності (в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з відповідної спеціальності);
- державних вступних іспитів, які складаються з різних компонентів, визначених чинним законодавством;
- презентації дослідницької пропозиції та, за наявності — наукових досягнень у галузі археології).

Програма вступних випробувань розміщена на офіційному web ресурсі Інституту археології у розділі аспірантура.

Вага балу кожного із вступних випробувань під час підрахування результатів конкурсу визначається в Правилах прийому до аспірантури.

Відповідно до Правил прийому до аспірантури Інституту археології особам, які вступають до аспірантури із суміжної галузі знань (спеціальності) призначаються додаткові вступні випробування, результати яких визначаються приймальною комісією Інституту археології у форматі «зараховано/ незараховано».

Результати вступних випробувань до аспірантури дійсні для вступу до аспірантури Інституту археології протягом одного календарного року.

Вступні випробування до аспірантури здійснюються приймальною комісією, до складу якої входить, як правило, три - п'ять осіб, фахівців

профільних відділів Інститут археології, які призначаються наказом директора Інституту археології.

До складу приймальної комісії включаються доктори філософії (кандидати історичних наук) та доктори історичних наук, які проводять наукові дослідження за відповідною спеціальністю та відповідають за виконання освітньо-наукової програми зі спеціальності «історія та археологія».

До складу приймальної комісії можуть бути призначені також представники інших закладів вищої освіти (наукових установ), з якими укладено договори про проведення спільної наукової діяльності та/або про спільне керівництво дослідженнями аспірантів, та/або про спільне виконання освітньо-наукової програми або з якими здійснюється підготовка докторів філософії за спільною освітньо-науковою програмою, узгодженою між закладом вищої освіти і Інститутом археології.

За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури приймальна комісія ухвалює рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною Правилами прийому до аспірантури Інституту археології.

Рішення приймальної комісії про зарахування до аспірантури затверджується наказом директора Інституту археології який оприлюднюється в установленому порядку.

3. Діяльність наукового керівника та призначення аспіранту теми дисертаційного дослідження.

Науковий керівник та тема дисертаційного дослідження затверджується вченою радою Інституту археології не пізніше ніж 90 днів (трьох місяців) після дати зарахування вступника до аспірантури Інституту.

Науковий керівник аспіранта здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією, надає консультації щодо змісту і методології наукових досліджень аспіранта, контролює виконання індивідуального навчально-наукового плану аспіранта та його щорічну звітність і відповідає перед вченою радою Інституту археології за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

Індивідуальний навчально-науковий план та щорічний звіт аспіранта розміщені на офіційному web ресурсі Інституту археології у розділі аспірантура.

Науковий керівник, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво не більше п'яти здобувачів наукових ступенів, включаючи тих, що здобувають науковий ступінь доктора наук.

Науковий керівник, який має ступінь доктора філософії (кандидата історичних наук) та працює на посаді не нижче старшого наукового співробітника, може здійснювати одночасне наукове керівництво роботою над дисертаціями, як правило, не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного аспіранта науковому керівникові відводиться щороку 50 академічних годин навчального навантаження. Вчена рада Інституту археології з урахуванням потреб аспіранта та ефективності роботи наукового керівника з підготовки докторів філософії може відвести більшу кількість годин навчального навантаження керівникові з їх оплатою за рахунок коштів спеціального фонду Інституту археології.

Рішенням вченої ради Інституту археології аспіранту може бути призначено два наукових керівники з відповідним розподілом годин навчального навантаження та обов'язків між ними.

4. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі.

Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі Інституту археології здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються вченою радою Інституту зі спеціальності «історія та археологія».

Освітньо-наукова програма та навчальний план розміщені на офіційному web ресурсі Інституту археології у розділі аспірантура.

Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати усі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання,

уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі археології та антропології, оволодіти методологією наукової діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію.

Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових.

Навчальний план аспірантури містить інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (30-60 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - ЄКТС), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального науково-навчального плану.

Індивідуальний науково-навчальний план, який погоджується з науковим керівником разом з темою дисертаційного дослідження затверджуються вченою радою Інституту археології протягом 90 днів (трьох місяців) з дня зарахування вступника до аспірантури.

Індивідуальний науково-навчальний план аспіранта містить перелік дисциплін циклу загальної підготовки, циклу професійної підготовки та дисципліни з циклу за вибором аспіранта відповідно до необхідної кількості кредитів ЄКТС.

Засвоєння аспірантами навчальних дисциплін відбувається на базі Інституту археології, до якого зарахований аспірант, а також в рамках реалізації права на академічну мобільність - на базі інших закладів вищої освіти (наукових установ) за умови укладення між установами договору про наукову співпрацю.

Аспірант має право змінювати свій індивідуальний науково-навчальний план у визначених обсягах виконання освітньо-наукової програми за погодженням із своїм науковим керівником у порядку, який затверджується вченою радою Інституту.

Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним науково-навчальним планом аспіранта та освітньо-науковою програмою зі спеціальності «історія та археологія» аспірантури Інституту археології.

Освітньо-наукова програма аспірантури містить такі складові, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- здобуття глибинних знань із спеціальності «історія та археологія», напрямку археологія та антропологія, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;
- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;
- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проєктами та/ або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;
- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів зі спеціальності археологія в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.

Аспірант, який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні C1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право:

- на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури, як таких, що виконані у повному обсязі;
- на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).

Вчена рада Інституту археології має право ухвалити рішення про визнання набутих аспірантом в інших закладах вищої освіти (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури Інституту археології.

Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в галузі археології або у міждисциплінарному напрямку, основою якого є археологічне дослідження і результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань суміжних галузей та оприлюднені у відповідних публікаціях.

У випадку, якщо функціонування постійно діючої спеціалізованої вченої ради зі спеціальності «історія та археологія» не здійснюється, вчена рада Інституту археології може утворити разову спеціалізовану вчену раду зі спеціальності «історія та археологія» та подати до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти документи для її акредитації або звернутися з клопотанням про прийняття дисертації до захисту до іншого закладу вищої

освіти (наукової установи), де функціонує постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності.

Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним замовленням здійснюється виключно в аспірантурі за очною (денною, вечірньою) формою навчання.

Державне замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі за спеціальностями розподіляється на конкурсній основі між закладами вищої освіти та науковими установами. До участі в конкурсі на розміщення державного замовлення допускаються лише заклади вищої освіти та наукові установи, які на момент проведення конкурсу мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю.

5. Права та обов'язки аспіранта.

Аспіранти користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними [Законом України](#) «Про вищу освіту». З метою належного проведення наукових досліджень аспіранти також мають право на:

- вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної у Інституті археології та інших наукових установах, закладах вищої освіти, музеях, заповідниках, лабораторіях, бібліотеках і державних архівах України;
- отримання методичного і змістовного наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника, а також на чіткий розподіл обов'язків між науковими керівниками у разі призначення вченою радою Інституту археології двох керівників;
- безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення місця для наукової роботи;
- академічну мобільність, що реалізується відповідно до [Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 66, ст. 2183);
- академічну та соціальну відпустку відповідно до чинного законодавства;

- трудову діяльність у позанавчальний час відповідно до чинного законодавства.

Аспіранти і докторанти зобов'язані виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені [Законом України](#) “Про вищу освіту”. З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень аспіранти також зобов'язані:

- дотримуватися принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у професії, встановлених Інститутом археології у посадових інструкціях;

- виконувати науково-навчальний індивідуальний план роботи та систематично звітувати про хід його виконання на засіданні профільного відділу, який уповноважений для цього вченою радою Інституту. Аспірант подає до відділу аспірантури звіт про хід виконання науково-освітньої програми щорічно до 15 грудня;

- подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації

- Покладення Інститутом археології на аспіранта обов'язків, не пов'язаних з виконанням відповідної освітньо-наукової програми та підготовкою дисертації (статей), забороняється.

Аспіранти мають право брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій: для молодих вчених, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

Положення про діяльність аспірантури
та підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії
розроблене керівником відділу аспірантури – к.і.н. Ольгою Манігдою.